

The Structural Model of Relationships between Dimensions of Personality Pathology and bullying Through Self handicapping Among High School Students

Maria. Poure¹, Mehrdad. Sabet^{*2}, Fariborz. Dortaj³ & Nasrin. Bagheri⁴

1. PhD student Educational Psychology, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran
2. ***Corresponding Author:** Assistant Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran
3. Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran
4. Assistant Professor, Department of Psychology, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran

ARTICLE INFORMATION

ABSTRACT

Article type

Original research

Pages: 1-10

Corresponding Author's Info
Email:

mehrdadsabet@gmail.com

Article history:

Received: 2023/01/15

Revised: 2023/04/04

Accepted: 2023/04/14

Published online:
2023/08/27

Keywords:

Personality Pathology,
bullying, self-handicapping.

Background and Aim: The phenomenon of bullying in schools is one of the things that can threaten the safety of students and consequently cause educational issues. The present study aimed to evaluate the structural model of the relationship between the dimensions of personality pathology and bullying through conditional self-handicapping among high school students. **Methods:** This research was conducted using the structural equation modeling method. The statistical population of the present study included all high school girls of District 2 of Tehran in the academic year 2021-22, who were 145,398 students, according to the Tehran Department of Education. According to the Michel (1993) criteria and the multi-stage cluster sampling method, 300 people were selected as a sample. They completed the following instruments: Schwinger, & Stiensmeier-Pelster self-incapacitation questionnaire (2011), Olweus bullying questionnaire (1986), and the short form of the fifth edition of the Diagnostic and Statistical Manual Personality Questionnaire (PID-5-BF). Data analysis was done using Pearson correlation method and structural equation modeling with SPSS and Lisrel software. **Results:** The findings of the structural model test showed that personality dimensions have a positive relationship with self-handicapping ($\beta=0.43$; $P<0.001$) and bullying ($\beta=0.33$; $P<0.001$). Also, the relationship between self-handicapping and bullying was positive ($\beta=0.25$; $P<0.001$). The results of mediation effects showed that academic self-handicapping plays a mediating role in the relationship between abnormal personality dimensions and bullying ($P<0.001$). **Conclusion:** The results generally showed that the tested model has a good fit with the conceptual model.

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article:

Poure, M., Sabet, M., Dortaj, F., & Bagheri, N. (2023). The Structural Model of Relationships Between Dimensions of Personality Pathology and bullying Through Self handicapping Among High School Students. *Jayps*, 4(6): 1-10.

مدل ساختاری روابط بین ابعاد آسیب‌شناسی شخصیت با قلدری به واسطه خودناتوان‌سازی در بین دانش‌آموزان متوسطه

ماریه پوره^{۱*}، مهرداد ثابت^{۲*}، فریبرز درتاج^۳ و نسرين باقری^۴

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
۲. استادیار، گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
۳. استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
۴. استادیار، گروه روانشناسی، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی صفحات: ۱-۱۰ اطلاعات نویسنده مسئول ایمیل: mehrdadsabet@gmail.com سابقه مقاله	زمینه و هدف: پدیده قلدری در مدارس از جمله مواردی است که می‌تواند امنیت دانش‌آموزان را تهدید کرده و به تبع آن موجب بروز مسائل آموزشی و تربیتی شود. هدف مطالعه حاضر آزمون مدل ساختاری روابط بین ابعاد آسیب‌شناسی شخصیت با قلدری به واسطه خودناتوان‌سازی تحصیلی در بین دانش‌آموزان متوسطه بود. روش پژوهش: مطالعه حاضر با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد آزمون قرار گرفت؛ جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم منطقه ۲ شهر تهران در سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰ بود که طبق استعلام از اداره آموزش و پرورش شهر تهران تعداد کل آن‌ها ۱۴۵۳۹۸ نفر بود؛ که بر اساس ملاک میشل (۱۹۹۳) و با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعداد ۳۰۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به ابزارهای پرسشنامه خودناتوان‌سازی تحصیلی شوینگر و استینسمر پلستر (۲۰۱۱)، پرسشنامه قلدری اولیوس (۱۹۸۶) و فرم کوتاه پرسشنامه شخصیت نسخه پنجم راهنمای تشخیص و آماري (PID-5-BF) پاسخ دادند. یافته‌ها: یافته‌های حاصل از آزمون مدل ساختاری نشان داد که ابعاد شخصیت با خودناتوان‌سازی و قلدری رابطه مثبتی دارد. همچنین رابطه بین خودناتوان‌سازی با قلدری نیز مثبت بود. نتایج اثرات میانجی نشان داد که خودناتوان‌سازی تحصیلی در روابط بین ابعاد شخصیت نابهنجار و قلدری نقش واسطه دارند. نتیجه‌گیری: نتایج در حالت کلی نشان دادند که مدل آزمون شده با مدل مفهومی دارای برازش مناسبی می‌باشد.
تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۵ تاریخ اصلاح مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۰۱/۲۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۰۶/۰۵	
واژگان کلیدی آسیب‌شناسی شخصیت، قلدری، خودناتوان‌سازی.	

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است. تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

شیوه استناد به این مقاله

پوره، ماریه، ثابت، مهرداد، درتاج، فریبرز، و باقری، نسرين. (۱۴۰۲). مدل ساختاری روابط بین ابعاد آسیب‌شناسی شخصیت با قلدری به واسطه خودناتوان‌سازی در بین دانش‌آموزان متوسطه. *مطالعات روان‌شناختی نوجوان و جوان*، ۴(۶): ۱-۱۰.

مقدمه

پدیده قلدری در مدارس از جمله مواردی است که می‌تواند امنیت دانش آموزان را تهدید کرده و به تبع آن موجب بروز مسائل آموزشی و تربیتی شود (گرمی، ویجالمسون و کریسجانستور، ۲۰۱۸). در واقع قلدری هم بر موفقیت تحصیلی فرد قلدر و هم بر موفقیت تحصیلی فرد قربانی تأثیر منفی دارد (الوس و لیمبر، ۲۰۰۹). قلدری نوعی از رفتار خشن و آزاردهنده می‌باشد که توسط فرد یا گروهی از افراد علیه فرد ضعیف‌تر، به صورت تکراری اعمال می‌شود، این رفتار می‌تواند کلامی، فیزیکی و یا حتی مجازی باشد (منسینی و سالمیوالی، ۲۰۱۷)؛ که به عنوان یکی از دغدغه‌های نظام‌های آموزشی در سراسر جهان تبدیل شده است و محققان بسیاری درصدد یافتن علل و عوامل قلدری در مدارس و روش‌های کاهش آن هستند (پانایوتیس و همکاران، ۲۰۱۰)؛ به طوری که در کشورهای اروپایی مثل یونان ۲۳٪ دختران و ۲۶٪ پسران، در انگلستان ۳۲٪ دختران و پسران، در فرانسه ۳۶٪ دختران و ۳۴٪ پسران و در آمریکا ۳۳٪ دختران و ۳۶٪ پسران تحت قلدری قرار گرفته‌اند (الوس، ۲۰۰۳)، در ایران نیز طبق مطالعه ۴۱٪ پسران شاهد قلدری ۳۲٪ آن‌ها قربانی و ۴۰٪ دختران شاهد قلدری ۳۳٪ آن‌ها قربانی قلدری بودند. این یافته‌ها نشان می‌دهد بررسی علل بروز قلدری دارای توجه و ارزش تحقیقاتی می‌باشد. قلدری با شخصیت افراد در ارتباط می‌باشد (گیب و دوروکس، ۲۰۱۴)؛ و افراد قلدر تکانشگری^۱، پرخاشگری^۲، توان فیزیکی^۳ و رفتار سلطه‌گرانه^۴ بیشتری دارند؛ این جنبه‌های رفتاری با ویژگی‌های شخصیت‌های پاتولوژیک سازگار هستند (ورابل و همکاران، ۲۰۱۹)؛ در خصوص ویژگی‌های شخصیتی پاتولوژیک، طبق معیارهای کارگروه شخصیت و اختلالات شخصیت DSM-5 در پنج حوزه‌ی کلی طبقه‌بندی می‌شوند که شامل عاطفه‌ی منفی در مقابل ثبات هیجانی^۵، بریدگی در مقابل برونگرایی^۶،

مخالفت ورزشی در مقابل توافق^۷، مهارگسیختگی در مقابل باوجدان بودن^۸ و روانپریش خوبی در مقابل سلامت عقل^۹ می‌باشد (اندرسون و همکاران، ۲۰۱۴). ابعاد نابهنجار شخصیت^{۱۰} یا ابعاد پاتولوژیک با سلامت روان رابطه منفی دارد (اندرسون و همکاران، ۲۰۱۴)، این ابعاد همچنین با رفتارهایی چون آسیب به خود (سوما و همکاران، ۲۰۱۹)؛ علائم روانپزشکی (اسکات و همکاران، ۲۰۲۰)؛ خشونت (والی‌ثورنتون و همکاران، ۲۰۱۰) و قلدری (رومرو و آلونسو، ۲۰۱۹) رابطه دارد؛ با این حال اثرگذاری شخصیت نابهنجار بر رفتارهای خشونت‌آمیزی مثل قلدری به صورت مستقیم نبوده و به واسطه متغیرهای شناختی و انگیزشی صورت می‌گیرد (رومرو و آلونسو، ۲۰۱۹)؛ راسل و کینگ، ۲۰۱۷) که در محیط‌های آموزشی، خودناتوان‌سازی تحصیلی^{۱۱} می‌تواند به عنوان یکی از این متغیرها مد نظر قرار گیرد.

خود ناتوان‌سازی^{۱۲} نوعی واکنش است که در آن افراد سعی می‌کنند شکست‌های خود را به عوامل خارجی و موفقیت‌هایشان را به عوامل درونی خود نسبت دهند تا از تلویحات منفی شکست احتمالی، همچون کودن به نظر رسیدن، بکاهند (گادبیوس و استرجن، ۲۰۱۱)؛ در این زمینه کاوینگتون در نظریه خودارزشی^{۱۳} خود بیان می‌دارد که هدف دانش آموزان از تلاش در مدرسه، حفظ تصویری مثبت از خود و اجتناب از دریافت برچسب کودن می‌باشد (کاوینگتون، ۱۹۹۲)، یکی از راه‌هایی که دانش آموزان می‌توانند بدان وسیله از خوردن برچسب کودن اجتناب کنند، استفاده از راهبردهای خودناتوان‌سازی تحصیلی است (ساهین و کوبان، ۲۰۲۰)، بر این اساس وقتی دانش آموزان در فضای کلاسی نیز مورد حمایت یا تشویق معلم قرار نمی‌گیرند، به دلیل حفظ ارزش خود، این کم اهمیت بودن را به عوامل

7. Antagonism versus agreeableness
8. Disinhibition versus conscientiousness
9. Psychoticism versus lucidity
10. PID-5
11. Academic self-handicapping
- 12.. Self-Handicapping
13. self-worth theory

1. Impulsivity
2. aggressiveness
3. physical power
4. dominant behavior
5. Negative affectivity versus emotional stability
6. Detachment versus extraversion

۱. فرم کوتاه پرسشنامه شخصیت نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری (PID-5-BF)^۱: این پرسشنامه برای ارزیابی صفات شخصیتی DSM-5 توسط کروگر و همکاران طراحی شده است (۲۲). کروگر و همکاران ویژگی روان‌سنجی و همسانی درونی مقیاس‌های آن را از عاطفه منفی، گسلس، مخالفت ورزشی، مهارت‌سیختگی و روان‌پیش‌خوبی به ترتیب ۰/۹۶، ۰/۹۷، ۰/۹۳ و ۰/۸۹ گزارش کردند (کروگر و همکاران، ۲۰۱۲). ساختار عاملی این پرسش‌نامه، ۵ عامل را در آن معرفی کرده است که شامل عاطفه منفی، گسلس، مخالفت ورزشی، تقلب، مهارت‌سیختگی و روان‌پیش‌خوبی می‌شود (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۲۰۱۳). آیتم‌ها روی یک مقیاس ۴ گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۰) تا کاملاً موافقم (۳) به شیوه لیکرت نمره‌گذاری شده است. عبدی و چلبیانلو (۱۳۹۶) پایایی کل این ابزار ۰/۸۹ و همسانی درونی عامل‌های آن مابین ۰/۸۳ تا ۰/۸۹ گزارش کردند. در مطالعه حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۵ به دست آمد.

۲. پرسشنامه خودناتوان‌سازی: پرسشنامه خودناتوان‌سازی تحصیلی (ASHS)^۲ شوینگر و استینسمر-پلستر (۲۰۱۲) پرسشنامه‌ای تک‌عاملی و دارای ۷ گویه می‌باشد. این ابزار به‌صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای می‌باشد که به‌صورت کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ نمره‌گذاری می‌شود. شوینگر و استینسمر پلستر پایایی این پرسشنامه را با توجه به ضریب همسانی درونی برابر با ۰/۸۰ گزارش نمودند، روایی ابزار در مطالعه شوینگر و همکاران از طریق تحلیل عاملی اکتشافی برآورد شد که یک عامل کلی را با مقدار ویژه ۱/۸۹ نشان داد (شوینگر و استینسمر-پلستر (۲۰۱۲). در ایران نیز بردبار و رستگار در سال ۱۳۹۴ این پرسشنامه را روی ۲۵۸ نفر انجام دادند (بردبار و رستگار، ۱۳۹۴). در پژوهش آن‌ها ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای این پرسشنامه برابر با ۰/۸۶ به دست آمد.

بیرونی چون غرض معلم نسبت می‌دهند که منجر به ایجاد خشم و رفتار قلدری نسبت به کلاس می‌شود (لیونگ و همکاران، ۲۰۱۸). راهبردهای خودناتوان‌سازی همچنین منجر به افت تحصیلی نیز می‌گردد (لی و همکاران، ۲۰۲۱) و این مسئله منجر به تشدید خشم نسبت به سایر دانش‌آموزان شده و ممکن است میزان رفتارهای قلدرمآبانه را افزایش دهد (دیتریچ و فرگوسن، ۲۰۲۰)؛ علیرغم مطالعات و شواهد ذکر شده، هنوز نقش واسطه خودناتوان‌سازی تحصیلی در روابط بین ابعاد شخصیت نابهنجار و قلدری مورد مطالعه قرار نگرفته است، لذا مطالعه حاضر در نظر دارد تا مدل ساختاری روابط بین ابعاد آسیب‌شناسی شخصیت با قلدری به‌واسطه خودناتوان‌سازی تحصیلی در بین دانش‌آموزان متوسطه را مورد آزمون قرار دهد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از جهت هدف، بنیادی و از جهت روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی بر اساس تحلیل مسیر می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر عبارت است از تمامی دانش‌آموزان دختر متوسطه دوم منطقه ۲ شهر تهران که در سال تحصیلی ۹۹-۱۴۰۰ بودند که تعداد کل آن‌ها ۱۴۵۳۹۸ نفر بود. روش نمونه‌گیری مطالعه حاضر به‌صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای بود، به این صورت که از بین مناطق چندگانه شهر تهران، ۲ منطقه انتخاب و از هر منطقه نیز ۳ مدرسه انتخاب شدند، سپس از مدارس ذکر شده ۴ کلاس انتخاب شد. در مدل‌یابی معادلات ساختاری میشل (۱۹۹۳) نسبت ۱۰ تا ۲۰ آزمودنی به ازای هر متغیر مشاهده شده را توصیه می‌کنند (میرز، گامست و گارینو، ۲۰۱۳)، لذا در مطالعه حاضر به علت تعداد کم متغیرهای مشاهده شده (۵ بعد ابعاد شخصیت نابهنجار، ۲ بعد قلدری و ۷ سؤال به‌عنوان نشانگر خودناتوان‌سازی) حجم نمونه ۲۰ برابر متغیرهای مشاهده شده یعنی ۲۸۰ محاسبه شد، اما با توجه به اینکه برای مدل‌های ساختاری نمونه بزرگ‌تر بهتر است، تعداد ۳۰۰ نفر به‌عنوان نمونه نهایی انتخاب شد.

ابزار پژوهش

1. Personality Inventory for DSM-5—Brief Form (PID-5-BF)
2. Academic Self-Handicapping Scale

از جمله ملاحظات اخلاقی در مطالعه حاضر رعایت موارد ذیل بود: (۱) اهداف تحقیق برای دانش‌آموزان شرح داده شد. (۲) دانش‌آموزان با رضایت شخصی و نیز رضایت‌نامه یکی از والدین وارد مطالعه شدند. (۳) دانش‌آموزان و والدین آن‌ها از این حق برخوردار بودند که از نتیجه پرسشنامه‌های اجرا شده مطلع شوند و (۴) دانش‌آموزان حق داشتند در صورت عدم تمایل، از ادامه پاسخ به پرسشنامه‌ها و آزمون تحقیق صرف نظر کنند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری و با نرم‌افزارهای اسپاس و لیزر انجام شد.

یافته‌ها

نمونه نهایی پژوهش حاضر شامل ۳۰۰ نفر بود. میانگین سنی و انحراف معیار گروه نمونه به ترتیب ۱۶/۱۰ و ۰/۹ بود. همچنین شاخص‌های توصیفی متغیرها و آزمون نرمالیت آن‌ها در جدول ۱ گزارش شده است.

۳. پرسشنامه قلدری الویوس: این پرسشنامه که توسط الویوس ساخته شده، میزان درگیر شدن دانش‌آموزان را در دو مقیاس الف) ارتکاب قلدری (شامل ۱۰ گویه) و ب) قربانی شدن (شامل ۱۰ گویه) برای سنین ۱۱ تا ۱۷ سال اندازه می‌گیرد (الوس، ۱۹۹۶). این مقیاس به صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای بوده و رنج نمرات از ۱۰ تا ۵۰ می‌باشد. الویوس آلفای کرونباخ را برای زیر مقیاس ارتکاب قلدری ۰/۸۷ و برای زیر مقیاس قربانی شدن ۰/۸۶ گزارش کرده است. در ایران هم در مطالعه حسینی (۱۳۹۶) آزمون تحلیل عاملی تأییدی (CFA) هر دو مقیاس قربانی شدن و ارتکاب قلدری را تأیید کرد. همچنین آلفای کرونباخ برای مقیاس ارتکاب قلدری ۰/۸۲ و برای مقیاس قربانی شدن ۰/۸۰ به دست آمد. لازم به ذکر است که در مطالعه حاضر برای بررسی پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقادیر ۰/۷۸ و ۰/۸۸ به ترتیب برای قلدری و قربانی به دست آمد.

روش اجرا

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق جدول					
متغیر	مؤلفه	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
قلدری	قلدری	۳۱/۳۰	۵/۳۳	۰/۳۲	-۰/۶۴
	قربانی	۳۱/۰۶	۶/۰۱	۰/۲۵	-۰/۸۱
شخصیت نابهنجار	عاطفه منفی	۱۴/۸۵	۳/۰۶	۰/۰۹	-۰/۳۶
	گسلش	۱۵/۱۷	۳/۲۴	-۰/۰۳	-۰/۴۰
	مخالفت ورزی	۱۴/۸۰	۳/۴۴	۰/۱۱	-۰/۵۲
	مهارت‌گسیختگی	۱۴/۵۴	۳/۷۸	-۰/۰۸	-۰/۷۲
خودناتوان‌سازی	روانپیش‌خویی	۱۴/۸۸	۳/۵۳	-۰/۲۰	۰/۵۱
		۲۰/۹۷	۵/۰۸	-۰/۱۱	۰/۳۹

می‌باشد. همچنین ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش در جدول شماره ۲ گزارش شده است.

با توجه به جدول ۱ شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد پراکندگی مناسب داده‌ها و شاخص‌های چولگی و کشیدگی نیز نشان‌دهنده هنجار بودن توزیع داده‌ها

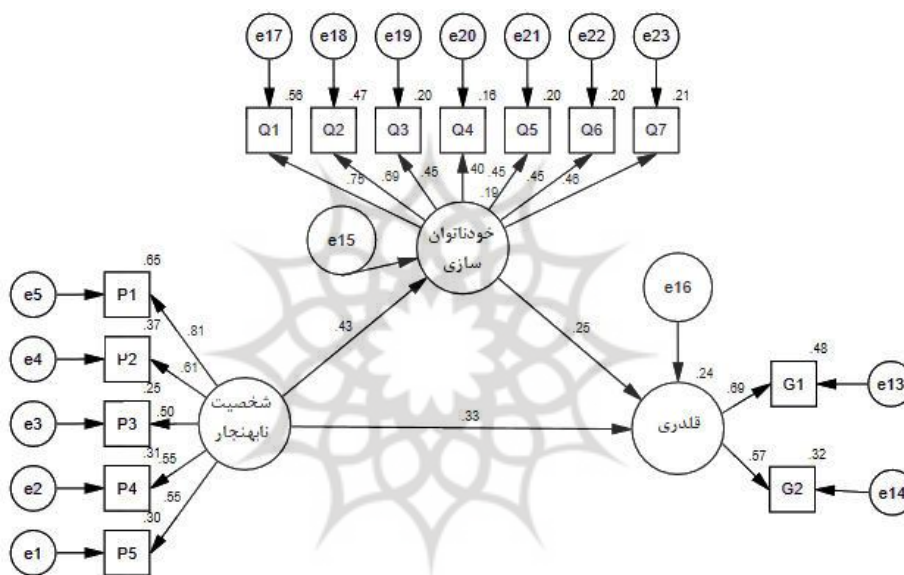
جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای مدل							
n	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	عاطفه منفی	۱					
۲	گسلش	۰/۵۰**	۱				
۳	مخالفت ورزی	۰/۲۹**	۰/۲۶**	۱			

۴	مهارت‌گسیختگی	۰/۴۴**	۰/۱۹**	۰/۴۱**	۱
۵	روان‌پریشی	۰/۳۸**	۰/۲۸**	۰/۴۸**	۰/۳۵**
۶	قلدری	۰/۲۴**	۰/۱۳**	۰/۱۱*	۰/۱۵**
۷	قربانی	۰/۲۳**	۰/۱۴**	۰/۱۳**	۰/۳۹**
۸	خودناتوان‌سازی	۰/۳۱**	۰/۱۵**	۰/۲۷**	۰/۲۵**

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که بین مؤلفه‌های قلدری با مؤلفه‌های شخصیت نابهنجار و خودناتوان‌سازی رابطه مثبت برقرار است. در ادامه در تصویر شماره ۱ مدل

شکل ۱. مدل آزمون شده مطالعه حاضر

در شکل ۱ مدل آزمون شده مطالعه حاضر نشان داده شده است، با توجه به نتایج آزمون مدل ابعاد شخصیت نابهنجار ۱۹ درصد از واریانس خودناتوان‌سازی و ۲۴ درصد از تغییرات قلدری را پیش‌بینی می‌کنند. در جدول ۳ اثرات مستقیم و غیرمستقیم گزارش شده است.

مسیر	اثر مستقیم	t	اثر غیرمستقیم	سویل	p
شخصیت نابهنجار -> خودناتوان‌سازی	۰/۴۳	۵/۰۸	-	-	۰/۰۰۱
شخصیت نابهنجار -> قلدری	۰/۳۳	۳/۲۵	-	-	۰/۰۰۱
خودناتوان‌سازی -> قلدری	۰/۲۵	۲/۵۴	-	-	۰/۰۰۱
شخصیت نابهنجار -> خودناتوان‌سازی -> قلدری	-	-	۰/۱۱	۱/۹۶	۰/۰۵

اثر غیرمستقیم این رابطه (۰/۱۱) به دست آمد که در سطح ۰/۰۵ معنی دار می باشد برای بررسی برازش الگو، از شاخص های برازشی که گیفن و همکاران (۲۰۰۰) پیشنهاد نموده اند، استفاده شد. شاخص های برازش مدل در جدول ۴ نشان داده شده است.

با توجه به جدول ۳ اثر مستقیم شخصیت نابهنجار بر خودناتوان سازی (۰/۴۳) و بر قلدری (۰/۳۳) می باشد، همچنین اثر مستقیم خودناتوان سازی بر قلدری نیز (۰/۲۵) می باشد. در مدل حاضر خودناتوان سازی در روابط بین شخصیت نابهنجار و قلدری نقش واسطه داشت که

جدول ۴. شاخص های برازش مدل آزمون شده									
شاخص ها	X ²	df	P	X2/df	RMSEA	GFI	CFI	NFI	AGFI
مقدار	۲۴۹/۲۳	۷۴	۰/۰۰۱	۲/۹۸	۰/۶	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۸۶
دامنه پذیرش	<۳				<۰/۰۸	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۸۵

هستند، نسبت به انجام تکالیف خود تردید و وسواس افراطی دارند، آن ها گمان می کنند که با انجام دادن تکالیف یا رویارویی با چالش های تحصیلی شکست خورده و عزت نفس آن ها لطمه دار می شود (نونز و همکاران، ۲۰۲۱)؛ بر این اساس دانش آموزان دارای نمرات بالا در شخصیت نابهنجار به صورت وسواسی با ترس از شکست روبرو می شوند که میزان گرایش به خودناتوان سازی را در آن ها بالا می برد. از دیگر یافته های مطالعه حاضر رابطه مثبت بین خودناتوان سازی و قلدری بود، رابطه و تأثیر خودناتوان سازی بر رفتارهای پرخطری چون قلدری و خشونت در مطالعات مختلفی نشان داده شده است که نتایج آن ها با یافته های مطالعه حاضر همسو می باشد (کایلون و همکاران، ۲۰۱۶)؛ باراتکو ایلدریم و دمیر، ۲۰۲۰؛ ملهم، ۲۰۲۲). در این راستا ملهم (۲۰۲۲) در مطالعه خود نشان داد که خودناتوان سازی تحصیلی با خشونت و رفتارهای پرخطر و قلدری رابطه مثبتی دارد. در تبیین این یافته می توان به نقش اضطراب در افراد دارای خودناتوان سازی اشاره کرد، به بیان دیگر افراد دارای خودناتوان سازی زمینه های زیادی از اضطراب و استرس را دارا هستند و اضطراب نیز مولد خشونت و قلدری می باشد (کایلون و همکاران، ۲۰۱۶)، از دید آدلر (۲۰۱۳) نیز منبع بسیاری از آسیب های انگیزشی احساس حقارت می باشد و احساس حقارت نیز می تواند منجر به

برای بررسی برازش مدل از شاخص های گیفن و همکاران (۲۰۰۰) استفاده شد. نتایج شاخص های برازش نشان می دهد که مدل آزمون شده از برازش مناسبی برخوردار است.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر با هدف آزمون مدل ساختاری روابط بین ابعاد آسیب شناسی شخصیت با قلدری به واسطه خودناتوان سازی در بین دانش آموزان متوسطه صورت گرفت، از نتایج مدل آزمون شده رابطه مثبت بین ابعاد شخصیت نابهنجار با خودناتوان سازی بود، این یافته با نتایج مطالعات مختلفی همسو می باشد (بودروزا و همکاران، ۲۰۲۲؛ کایلون و همکاران، ۲۰۱۶؛ نونز و همکاران، ۲۰۲۱)، در این زمینه بودروزا، مانداریچ و میلوساویچ در مطالعه خود که با هدف بررسی رابطه بین خودناتوان سازی با برخی از جنبه های شخصیت نابهنجار همچون شخصیت ناریستیک صورت گرفت نشان دادند که نمرات بالای خود ناتوان سازی با نمرات بالای شخصیت نابهنجار دارای رابطه مثبتی می باشد (بودروزا و همکاران، ۲۰۲۲). در تبیین این یافته می توان بیان داشت که ابعاد نابهنجار شخصیت همچون روان پریش خوبی با میزان بالای وسواس و رفتاری وسواسی رابطه معنی داری دارند (کایلون و همکاران، ۲۰۱۶)، از دیگر سو دانش آموزانی که دارای میزان خودناتوان سازی بالا

این مقاله مستخرج از رساله دکترای تخصصی نویسنده اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن می‌باشد و دارای کد اخلاق IR.IAU.URMIA.REC.1400.077 از کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارومیه می‌باشد.

تشکر و قدردانی

در پایان از تمامی شرکت‌کنندگان در این پژوهش کمال تشکر و قدردانی را داریم.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان این پژوهش در طراحی، مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، گردآوری داده‌ها، تحلیل آماری داده‌ها، پیش‌نویس، ویراستاری و نهایی‌سازی نقش یکسانی داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

References

- تابع بردبار، فریبا؛ رستگار، احمد (۱۳۹۴). مدل روابط ویژگی‌های شخصیت و خودناتوان‌سازی تحصیلی: نقش واسطه‌ای اهداف پیشرفت، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۵(۶۸)، ۵۳۰-۵۴۱.
- عبدی، رضا؛ جلبیانلو، غلامرضا (۱۳۹۶). انطباق و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه پرسشنامه شخصیت نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی. فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۲(۴۵)، ۱۳۱-۱۵۴.
- Abdi, R., & Chalabianlou, G. (2017). Adaptation and Psychometric Characteristic of Personality Inventory for DSM-5-Brief Form (PID-5-BF). *Journal of Modern Psychological Researches*, 12(45), 131-154.
- Adler A. (2013). *The Practice And Theory Of Individual Psychology*: Taylor & Francis.
- American Psychiatric Association, D., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Vol. 5, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.
- Anderson, J. L., Sellbom, M., Wygant, D. B., Salekin, R. T., & Krueger, R. F. (2014). Examining the associations between DSM-5 section III antisocial personality disorder traits and psychopathy in community and university

خشم و خشونت شود؛ لذا دانش‌آموزانی که دارای خودناتوان‌سازی می‌باشند همزمان دارای اضطراب و استرس و نیز احساس حقارت می‌باشند که تمامی این عوامل خشونت را زاده و می‌تواند منجر به بروز رفتارهای قلدرمآبانه شود.

از دیگر نتایج آزمون مدل ساختاری، تأثیر مثبت شخصیت نابهنجار بر قلدری بود، این یافته نیز با مطالعات مختلفی همسو می‌باشد (بودروزا و همکاران، ۲۰۲۲؛ نونز و همکاران، ۲۰۲۱؛ چانگ، ۲۰۲۰؛ گول، نیوا و باکسر، ۲۰۱۳)، در این راستا می‌توان بیان داشت که دانش‌آموزان با شخصیت نابهنجار بالا از میزان پایین سلامت روانی برخوردار می‌باشند و لذا عزت‌نفس و خودارزشمندی پایینی دارد (گول، نیوا و باکسر، ۲۰۱۳)؛ از سوی دیگر خودارزشمندی پایین نیز منجر به افزایش حسادت، کینه و احساس حقارت نسبت به دیگران می‌شود، این افراد سعی می‌کنند با مکانیزم‌های جبران این حس بی‌کفایتی خودشان را ارضا کنند و لذا دست به خشونت و قلدری می‌زنند (دسی و رایان، ۲۰۱۰)؛ با توجه به مطالب گفته شده نقش واسطه خودناتوان‌سازی در روابط بین شخصیت نابهنجار و قلدری نیز قابل دفاع می‌باشد، در واقع شخصیت نابهنجار می‌تواند میزان خودناتوان‌سازی فرد را افزایش دهد و از سوی دیگر همان‌طور که ذکر آن رفت افزایش میزان خودناتوان‌سازی نیز مولد افزایش خشونت و قلدری در بین دانش‌آموزان است، لذا نقش واسطه خودناتوان‌سازی در این روابط تأیید می‌شود. با این حال مطالعات آتی می‌توانند بر اساس رویکرد کیفی به درک عمیق‌تری از علل بروز خودناتوان‌سازی و قلدری در بین دانش‌آموزان بپردازند؛ در نهایت محدود بودن جامعه مورد مطالعه به دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه منطقه دو شهر تهران از محدودیت‌های مهم تحقیق حاضر بود که در تعمیم نتایج باید جانب احتیاط را رعایت نمود.

موازن اخلاقی

- victims. *Annual review of psychology*, 65, 159-185.
- Kalyon, A. Y. Ş. E., Dadandi, I., & Yazici, H. (2016). The relationships between self-handicapping tendency and narcissistic personality traits, anxiety sensitivity, social support, academic achievement. *Dusunen Adam-Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(3).
- Krueger, R. F., Derringer, J., Markon, K. E., Watson, D., & Skodol, A. V. (2012). Početna konstrukcija maladaptivnog modela osobine ličnosti i inventara za DSM-5. *Psychol. Med*, 42(1879.10), 1017.
- Lee, A. A., Fleck, B., & Richmond, A. S. (2021). Exploring the Relations of Academic Self-Handicapping with Achievement Goals among Urban, Underrepresented Minority, Middle School Students. *Educational Research: Theory and Practice*, 32(2), 79-105.
- Leung, A. N., Wong, N., & Farver, J. M. (2018). You are what you read: The belief systems of cyber-bystanders on social networking sites. *Frontiers in psychology*, 9, 365.
- Melhem, M. A. (2022). Prediction of academic self-handicapping based on self-control among university students. *Kıbrış Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 134-147.
- Meyers, L. S., Gamst, G. C., & Guarino, A. J. (2013). *Performing data analysis using IBM SPSS*. John Wiley & Sons.
- Núñez, J. C., Freire, C., Ferradás, M. D. M., Valle, A., & Xu, J. (2021). Perceived parental involvement and student engagement with homework in secondary school: The mediating role of self-handicapping. *Current Psychology*, 1-12.
- Olweus, D. (1996). Revised Olweus bully/victim questionnaire. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*.
- Olweus, D. (2003). A profile of bullying at school. *Educational leadership*, 60(6), 12-17.
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2009). The Olweus bullying prevention program: Implementation and evaluation over two decades. In *Handbook of bullying in schools* (pp. 377-399). Routledge.
- Panayiotis, S. T. A. V. R. I. N. I. D. E. S., Anna, P., Charalambos, T., & Chrysostomos, L. (2010). Prevalence of bullying among Cyprus elementary and high school students. *International Journal of Violence and School*, 11, 114-128.
- Romero Triñanes, E., & Alonso Vilar, C. (2019). Maladaptive personality traits in adolescence: samples. *Journal of Personality Disorders*, 28(5), 675-697.
- Barutçu Yıldırım, F., & Demir, A. (2020). Self-handicapping among university students: The role of procrastination, test anxiety, self-esteem, and self-compassion. *Psychological reports*, 123(3), 825-843.
- Bodroža, B., Mandarić, J., & Milosavljević, M. (2022). Situational and Trait Self-Handicapping among Grandiose and Vulnerable Narcissists. *Psihologijske teme*, 31(1), 139-163.
- Chang, O. D. (2020). The stakes of self-worth: Examining contingencies of self-worth to clarify the association between global self-esteem and eating disturbances in college women. *Journal of Clinical Psychology*, 76(12), 2283-2295.
- Covington, M. V. (1992). *Making the grade: A self-worth perspective on motivation and school reform*. Cambridge University Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2010). The Corsini encyclopedia of psychology. *American Cancer Society*, 1-2.
- Dietrich, L., & Ferguson, R. F. (2020). Why stigmatized adolescents bully more: the role of self-esteem and academic-status insecurity. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 305-318.
- Gefen, D., Straub, D., & Boudreau, M. C. (2000). Structural equation modeling and regression: Guidelines for research practice. *Communications of the association for information systems*, 4(1), 7.
- Ghoul, A., Niwa, E. Y., & Boxer, P. (2013). The role of contingent self-worth in the relation between victimization and internalizing problems in adolescents. *Journal of adolescence*, 36(3), 457-464.
- Tabe Bordbar, F., & Rastegar, A. (2015). A model of relationships between personality traits and academic self-handicapping: the mediating role of achievement goals. *Iranian Journal of Medical Education*, 15, 530-542.
- Gibb, Z. G., & Devereux, P. G. (2014). Who does that anyway? Predictors and personality correlates of cyberbullying in college. *Computers in Human Behavior*, 38, 8-16.
- Garmy, P., Vilhjálmsón, R., & Kristjánssdóttir, G. (2018). Bullying in school-aged children in Iceland: a cross-sectional study. *Journal of pediatric nursing*, 38, e30-e34.
- Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of

- Behavioural, emotional and motivational correlates of the PID-5-BF scales. *Psicothema*.
- Russell, T. D., & King, A. R. (2017). Mean girls: PID-5 personality traits and everyday sadism predict hostile femininity. *Personality and individual differences*, 104, 252-257.
- Şahin, F., & Çoban, Ö. (2020). Effect of school climate, students' self-handicapping behaviors and demographic characteristics on students' achievement. *ie: inquiry in education*, 12(2), 6.
- Schwinger, M., & Stiensmeier-Pelster, J. (2012). Effects of motivational regulation on effort and achievement: A mediation model. *International Journal of Educational Research*, 56, 35-47.
- Scott, J., Pera, A., Valaskova, K., Horak, J., & Durana, P. (2020). Problematic smartphone use severity: Behavioral addiction, psychiatric symptoms, and pathological personality traits. *Review of Contemporary Philosophy*, 19, 64-70.
- Somma, A., Fossati, A., Ferrara, M., Fantini, F., Galosi, S., Krueger, R. F.,... & Terrinoni, A. (2019). DSM-5 personality domains as correlates of non-suicidal self-injury severity in an Italian sample of adolescent inpatients with self-destructive behaviour. *Personality and mental health*, 13(4), 205-214.
- Thomas, C. R., & Gadbois, S. A. (2007). Academic self-handicapping: The role of self-concept clarity and students' learning strategies. *British Journal of Educational Psychology*, 77(1), 101-119.
- Thornton, A. JV, Graham-Kevan, N., & Archer, J. (2010). Adaptive and maladaptive personality traits as predictors of violent and nonviolent offending behavior in men and women. *Aggressive Behavior*, 36, 177-186.
- Vrabel, J. K., Zeigler-Hill, V., McCabe, G. A., & Baker, A. D. (2019). Pathological personality traits and immoral tendencies. *Personality and Individual Differences*, 140, 82-89.

